

תו"ר סדר קדש ל' סיון 22/ב

טיילת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ד', ג' באדר תש"ג - 18.2.53 בשעה 08.45.

- השתתפו: מ. אונא - היו"ר
- ב. אזניה
- ע. אסף
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- א. אל טמן
- י. הררי
- ז. ורת טיג
- נ. חת
- ע. מימון
- מ. קסיס
- י. קליבנוב
- ד. שרי

- בעדרו: ע. איכילוב
- ב. אבניאל
- י. בדר
- ד. בחתוני
- א. דויטש
- ת. טובי
- י. כסה
- ק. לוז
- ח. רובין
- ב. טסון
- י. ספירא
- א. תבורי

מוזמנים: ח. כהן - היועץ המשפטי
מ. שטנר - אפוטרופוס לנכסי נפקדים
ה' קדמי - מתרגם לערבית.

סדר-היום: חוק רכישת מקרקעין (אישור פעולות ופיצויים)

אני פותח את הישיבה.

היו"ר מ. אונא:

חוק רכישת מקרקעין (אישור פעולות ופיצויים)

היו"ר מ. אונא:

כפי שהחלטנו בישיבה הקודמת, עלינו לחזור
למעוף 3(ב). בישיבה הקודמת נתקבל הצהסת הזה:
"טימם הנכס הנרכס לחקלאות והיה מקור פרנסתו העיקרי של בעליו, ואין לו
קרקע אחרת כדי מחיתו - חייבת רשות הפיתוח לפי דרישתו להמציא לו נכס אחר,
בין בבעלות ובין בחכירה, כפיצויים על הנכס הנרכס, כולט או מקמת. סוג
הנכס המוצע, מקומה, טחו, תקופת חכירתו והערכתו, הן לענין חישוב הפיצויים
והן לענין סיפוקו כדי מחיה ייקבעו בהתאם לכללים שייקבעו בתקנות על ידי
רשות מוסמכת שתמנה על ידי הסר". התעוררה השאלה אם על-ידי נוסח זה אין
אנחנו גורעים מסצבו של האיט שהאדמה היתה בבעלותו. אם הנוסח הזה גורע,
הרי לא זאת היתה כוונתנו. ברור כי צריך גם להוסיף פה שהחכירה היא לזמן
ארוך. אולי אפשר להוסיף כי החכירה באה בחשבון במקרה שאותו אדם היה גם
קודם לכן חוכר, או שאין אפשרות להמציא לו טח מתאים בבעלות.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
18.2.53
חוק רכיסת מקרקעין (איסור
פעולות ופיקודיניות).

ד.ל.

מ. טטנר:

ברור שהמדובר בחכירה רק באותם סוגי קרקע
שאי-אפשר למסור את הבעלות עליהם. לא אתנגד
אם יהיה כתוב: חכירה לזמן ארוך, במקרה שיש מניעה חוקית לגבי הקרקע
הנדונה למסרה בבעלות. יש אדמות ווקף ואדמות שאי-אפשר למכרן אלא
רק להחכירן לתקופה ארוכה. בכלל, כל החובה הזאת למסור לאיש קרקע אינה
דבר מוחלט. אין אנוחנו יכולים להגיד בודאות כי האיש יסכים לכך.

ב. אזניה:

אין קובעים כי החכירה היא לזמן ארוך?

מ. טטנר:

אפשר להגיד: "חכירה ותקופתה לא תהיה פחות
מ-49 שנים, במקרה שיש מניעה למסרה בבעלות".

מ. קסיס:

המע"ף הזה, כפי שהוא מנוסח, נותן לרשות הפלמ"ח
מסכות לתת אדמה לאדם בין אם היה בעלים ובין אם
לא היה בעלים, בין אדמה בבעלות ובין אדמה בחכירה. בקשר עם דבריו של הר
סטנר בעניין אדמות הווקף, אפשר להוסיף פיסקה האומרת כי הדבר חל רק לגבי
אדמות הווקף. (היו"ד ט. אונא: אם אנוחנו כותבים שזה חל במקרה שיש מניעה
חוקית, זה היינו הך). מצד שני אפשר להוסיף פיסקה האומרת בפירוש כי
במקרה שאדם היה חונך של האדמה, לא תימסר לו אדמה אלא בחכירה. בכל אופן,
אני עומד על כך שאם אדם היה בעלים, יש לתת לו אדמה בבעלות.

י. הררי:

אני מסתייג מכל המע"ף. לדעתי, שום בית-משפט
לא יהיה בר-משכא להכריע בין הקרקעות הטובות של
המדינה ולחייב את המדינה לתת קרקע מתאימה. צריך לכתוב כי אדם זכאי
לפי מע"ף-קטן 3(א) לדרוש כסף, ומלבד זאת, מי שהיה חקלאי יוכל לדרוש גם
קרקע.

י. בר-יהודה:

אני מציע במקום "על-ידי הסר" לכתוב "על ידי
סר המשפטיים". (י. הררי: בתחילת החוק כתוב
שהסר הוא זה שיקבע על-ידי הממשלה) זה דבר אחר. זה צריך להיות כעין
משפט, ואני מציע שאת זה יקבע סר המשפטיים.

י. הררי:

יש תיאוריה האומרת שאם הממשלה פועלת באחריות
קולקטיבית, אין צריך לכתוב בחוקים כי סר מסויים
ממונה על חוק מסויים, כי על כל החוקים אחריות הממשלה כולה.

ב. חת:

אני מציע לכתוב במקום "על-ידי הסר" - "על-ידי
הממשלה".

ב. אזניה:

אני מציע להסיר את הנוסח המוצע. מי יהיה הסר -
זאת תקבע הממשלה.

הוחלט:

1. להוסיף כי החכירה צריכה להיות לתקופה של 49 שנים.
2. שהחכירה תהיה רק במקרה שאין מניעה חוקית להעביר את האדמה בבעלות.
3. לקבל את הצעת י. הררי, שייאמר שמע"ף-קטן (ב) לא יגדע מן הזכויות הניתנו במע"ף-קטן (א). (לפי הנוסח של מע"ף-קטן (ב) שהוצע על-ידי היועץ המשפטי ונתקל בישיבה הקודמת).
4. לא לקבל את הצעת ב. חת לתת במקום "על ידי הסר" - "על-ידי הממשלה".

המתייגות לב. חת.

5. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה לכתוב במקום "על-ידי הסר" - "על ידי סר המשפטיים". המתייגות לי. בר-יהודה.

ד.ל.

ועדת החוקה, חוק ותיקון

18.2.53

חוק רכיסת הקרקעין (אישור)

פעולות ופיצויי).

6. לא לקבל את הצעת ס. קזיס לכתוב בסקור "על-ידי הסר"
"על ידי הר החקלאות".
היא ייגזר לס. קזיס.

7. לקבל את ההצעה המקורית ולהאמיר את הפלי "על-ידי הסר".

מעלי 4.

י. בר-יהודה:
סדוע כתוב פה "בעל נכס" ולא "בעל נכס נרכס",
כמו בסקורות האחרות?

חזר ס. אונג:
לסר קזיס יש הצעת תוספת: "זכות הסיצוי בין
אם היו בסזוכני ובין אם היו באדסה". אינני
יודע אם זה דרוש, והייתי מציע לו לוותר על זאת.

י. בר-יהודה:
אם אוסר "או על סיעור", זה אוסר גם כשחלק
ניתן בסזוכני וחלק - בקרקע.

ב. חת:
מה פירוט "כאסור"? מה יהיה במקרה שגם בעל
הנכס וגם רשות הפיתוח לא הגישו תביעה בסך שנה?

ח. כהן:
העיקרון הוא שבעל התביעה צריך לתבוע בעצמו.
החוק מקנה לרשות הפיתוח זכות תביעה רק כשבעל
התביעה איננו תובע בעצמו או איננו תובע בעצמו באופן יעיל. נותנים לבעל
הנכס זמן של שנה אחת לתבוע בעצמו, ולאחר זאת יכולה רשות הפיתוח להגיש
את התביעה.

ב. חת:
איפוא כתוב כי רשות הפיתוח חייבת להגיש את התביעה?

ח. כהן:
אם היא לא מגישת תביעה במקרה כזה, אפשר לפנות
לביית-המשפט העליון.

ב. חת:
אני מציע לסחוק את הסלה "כאסור".

הוחלט: 1. לקבל את הצעת י. בר-יהודה להוסיף את הסלה "הנרכס"
אחרי הסלים "בעל הנכס".
2. לא לקבל את הצעת ב. חת לסחוק את הסלה "כאסור".

מעלי 5.

ב. אזניה:
אני מציע לנסח את הסעיף כך: "בקביעת סיעור
הפיצויים ינהג בית-המשפט לפי הכללים שבסעיף 12
לפקודת הקרקעות (רכיסה לצרכי ציבור), 1943, בסינויים המחוייבים על פי
הענין; אלא שכביש לקביעה זו יסמט שויו של הנכס ב-1 בינואר 1950, לסכום
סנקבע כך תיווסף תוספת בסיעור של שלושה אחוזים מ-1 בינואר 1950".

י. בר-יהודה:
סדוע 1.1.50?

ב. אזניה:
זהו סוער בינוני וסדרותי. הלכנו לקראת
בעלי הנכס הנרכס ואסרנו: לא נקבע סחיר כזה שאיננו
מביא בחשבון סוה סינויים בערך הכסף. מצד שני היתה בסך התקופה הזאת השבחה
שבאה הודות לפיתוח הארץ, השבחה בערך הקרקע שאינה מגיעה לבעלי הנכס הנרכס.
מניחים כי המאריך הזה צבתאריך זה כל הסינויים שחלו מאז שהנכס נרכס אינם
לסובתו של בעל הנכס הנרכס.

ב. חת:
סדרהפטיג טפעתי הזכר אשר להצעה הזאת, ולפי דבריו
יש בכך פיצוי סמאלי לבעלי הקרקע.

רל.

ועדת החוקה, חוק ותיקון
18.2.53

חוק רכיסת מקרקעין (אישור
פעולות ופיצויים)

ל. בר-יהודה:

לו קיבלתי את בילטון של חבר הכנסת אזניה,
הייתי צריך לקבל לא את 1950 אלא את 1918 כביט.
אבל כנראה שהנימוק האמיתי הוא זה שעמד עליו חבר הכנסת חת: זה הדבר
הטוב לבעלי הקרקע. מדוע אנחנו צריכים לענות את מה שטוב לבעלי הקרקע?
אם עושים את הדבר הנכון והצודק גם למדינה וגם לבעלי הקרקע - אני מבין
זאת. אבל מדוע לעשות את הטוב לבעלי הקרקע על-חשבון המדינה - זאת אינני
מבין. לדעתי, הדרך הנכונה בענין זה היא קביעת שווי הקרקע לפי שווייה
בזמן שנלקחה. אוטריס כי לפעמים אי-אפשר לקבוע שווי בדיוק נלקחה הקרקע.
אבל הרי כדי שהפעולה הזאת תוכל לבוא בחשבון צריך לקבוע תאריך מסויים,
אפילו אם צריך לאשר, בין התקופה הזאת והואת.

כשמדובר על שווי הנכס בטעה שסימס או הוקצה
לצרכי פיתוח חינוכיים וכדומה, האם ברור כי הכוונה אינה לשווי של השוק
אלא לשווי של הסטאטוס? (ח. כהן: זה לעתים קרובות זהה). אבל יכול לקרות
שאינן זה זהה.

היו"ר ס. אונג:

מר קסיס מציע כי "בית המשפט יעריך את הפיצויים
במזומנים על יסוד הפחיר סיסלם קונה מרצון למוכר
מרצון ביום מתן התעודה הנזכרת בסעיף 2 לחוק זה."

ס. שטר:

סעיף זה הוא אחד השעיפים העיקריים של החוק, והוא
יטיל מעמסה כבדה על המדינה. יש לקחת בחשבון כי
מאותו רגע שהקרקע נמסרה לסימוס, היא תחילה לעלות בערכה. חבר הכנסת קסיס
רוצה שבעל הנכס יקבל את הפיצויים לפי ערך כל ההסקעות שנעשו בינתיים בנכס.
אינני חושב כי בעל הקרקע צריך לקבל זאת. הוא צריך לקבל את ערך הקרקע,
אך לא את הערך שנוסף לקרקע על-ידי כך שהיא נמסרה למי שנמסרה. אם תקחו
בחשבון כי רוב הקרקעות שמדובר בהן נמסרו להמליטבות, הרי שבעל הקרקע זה
גם כל מה שיש על הקרקע, כביטים וכדומה, ואנחנו מגיעים עד אבסורד
בענין זה.

יש לקחת בחשבון גם כי מצד שני יש ירידה של ערך
הכסף, ו-3% ריבית אינה מספקת את הירידה הזאת. לולא ירידת ערך הכסף, היה
הגיוני לקבוע את ערך הקרקע ביום לקיחתה, מניחת הריבית, והיה יכול להיות
בכך טעם שכן פיצוי הוגן לבעל הקרקע. אבל עלינו לפצות את בעל הקרקע עבור
ירידת ערך הכסף ואז ועד עכשיו. גם ערך הקרקע איננו דבר קבוע. בחדשים
האחרונים אנחנו עדים לירידתו. נדמה לי שקביעת התאריך של ה-1.1.50
נותנת פיצוי מספיק על ירידת ערך הכסף. (י. בר-יהודה: ואם עד לתאריך זה
נבנו על הקרקע עשרה בתים?) הייתי רוצה לשמוע את דעת היועץ המשפטי, באיזה
מידה הנוסח הזה מבטיח כי לא תהיינה תביעות על בתים ודברים שנבנו על הקרקע
הזאת עד ל-1.1.50. אינני מרגיש את עצמי מוכן לענות על כך. אני הבנתי
את הדברים כאילו הם סכונונים לקרקע ולא למה שנבנה עליה.

אין הבדל בין טענת לבין מחיר השוק. מחובתו של
הסטאי לקבוע את מחיר השוק. אין זה אוסר שאננו אינו יכול לטעות.

מל האסור, אני מגיע למסקנה כי קביעת התאריך
של ה-1.1.50 היא במקצת מעל למה שמגיע לבעלי הנכס הנרכס, כלומר, תוספת
לבעלי הקרקע על-חשבון המדינה.

י. הררי:

חבר הכנסת בר-יהודה הגן פתאום על המדינה מפני
בעלי הקרקע. אני מצאתי מניקות מסובט של הנפגעים
על-ידי המדינה, אשר החוק רוצה לקחת מהם את הקרקע ב-1949 ולפצות אותם רק
היום, לפי המחיר של 1949. חשבתי כי צריך להתקומם על העוול הזה.
(י. בר-יהודה: אם הוא חקלאי - יקבל קרקע). לא תמיד ישנה קרקע מתאימה.
צריך להביא בחשבון כי ביופיו של דבר יכול ולת-המספס לפחוק על סכום כסף.
הדאגה היא להגן על בעל הנכס הנרכס וקם על המדינה.

ועדת החוקה, חוק נכסות
18.2.53
חוק רכישה מקרקעין (איזור
פעולות ופיצויים).

ר.ל.

י. הררי: בהצעה המקורית נקבע התאריך 1948. היה בכך אי-צדק. הכרחי לקבוע איזה תאריך סיהיה צדק, וכל תאריך כזה הוא בהכרח סדרותי. מכל הסיקולים שצוינו פה מתקבל על הדעת התאריך של ה-1.1.50

הערתו של טר סטנר היא רצינית. אני חשבתי כי הדבר מכונה, אבל אין כל ספק כי צריך להעריך את הקרקע בלי התוספות שנבנו עליה. בפקודת רכישה לצרכי ציבור נאסר במפורש כי לא יביאו בחשבון כל הסכמה. (בסעיף 12). נדמה לי שהבעיה הזאת נפתרת על-ידי כך, אבל צריך לברר את הדבר הזה. אם אין זה מכונה, צריך להוסיף כי ההוראות האלה יהיו כפופות למה שנאמר בסעיף 12.

ח. כהן: אף על פי שמכונת אינה בעניני צדק אלא רק בעניני נכסות, אני רוצה לאסר גם כמה דברים על הצדק. הצעת הוועדה, להבדיל מהצעת חבר הכנסת אזניה, קובעת כי בית-המשפט יקח בתור בסיס את ערכו של הנכס באותו היום שבו תפסו אותו למעשה. בתור דוגמה אני יכול להביא קרקעות שהיו בלתי מיושבות לגמרי, ועל-ידי תפישתן והוסבת ישובים עליהן, נשתנה ערכן. מה שהיה לפני כן שמש אדמה חקלאית ולא היה לו שוק למעשה, נהפך בסוף הזמן לאדמה עירונית או כפרית, על כל פנים, אדמה שרבו עליה קופצים. השאלה היא איזו תביעה יש להם לבעלי הנכס ליהנות מאותה הסכמה אשר באה על-ידי כך שהקרקע נרכש מידיהם. התשובה הטבעית היא שאין להם כל תביעה. הם צריכים לקבל בדיוק את מה שהם נתנו.

אבל בזאת לא נצא ידני חובת הצדק. מפני שקרה לאנשים האלה גם אי-צדק: אנחנו תפסנו את הקרקעות האלה לא בדרך החוקית הרגילה. הצרכים שלנו היו כאלה שצריכים היינו לתפוס מה שתפסנו מבלי לחקור הרבה אם אנחנו זכאים או שאיננו זכאים לכך, ואם בעלי הנכס מסכימים לתת את רכושם. על כל פנים, כזאת הייתה דעתם של כמה מחברי הממשלה, ואני מבין שאת זאת גם מציע עכשיו חבר הכנסת אזניה, שעל אי-הצדק שנוגס להם מגיע להם פיצוי נוסף על הפיצוי הסטריאלי של ערך הקרקע גיוס תפישתו. לכן קבעו את ה-1.1.50.

לדבריו של חבר הכנסת הררי. סעיף 12 לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) קובע כי אין לקחת בחשבון הטבות והסכמות שנעשו בקרקע על-ידי המפקיע. אם נקבל את הצעת חבר הכנסת אזניה, אני בכל זאת מסופק אם הדבר הזה מספיק, מפני שנאסר במפורש שבית-המשפט צריך להשמש כבסיס לקביעת ערך הנכס בשווי של הנכס ב-1.1.50. בית-המשפט יכול להגיד כי אילו רצה הסחוקק כי לא יקחו בחשבון את מה שהיה על הקרקע ב-1.1.50, יכול היה לכתוב זאת. לכן אני מציע להוסיף מלים אחדות בענין זה, על מנת להסיר ספיקות. אני מציע לוועדה לקבל את הנוסח שהציע חבר הכנסת אזניה, בשנינו זה: אחרי המלים "אלא שכבשים לקביעה זו ישמש שווי של הנכס ב-1.1.50" יבואו המלים "ובלבד שלא ייקלחו בחשבון. ההטבה או הסכמה של הנכס או בנין שהוקם עליו לאחר שהוקצה לראשונה לצרכי פיתוח חינוכי, התיכנות או בטחון." נוסח זה כולל גם הטבה שבאה על-ידי גורמים חיצוניים, אבל אפשר להוסיף גם זאת, ליתר בהירות.

ב. חת: אני מציע לחזור לנוסח הקודם, כלומר, לקבוע את תאריך לקחת הנכס, ולהוסיף כי יינתן סכום מתאים על חשבון עליית מחירי הקרקע שחלה בין תאריך הלקיחה ובין תאריך מתן התעודה. הרי אנחנו מתכוונים לפצות את בעלי הקרקע בגלל היינויות בפחירי המטבע. בין כה וכה מישהו יצטרך לקבוע את ערך הקרקע ב-1950. אין כל הבדל אם אותם המוספים יצטרכו לקבוע את ערך הקרקע במקום בתאריך זה - בתאריך שנלקחה, ויציעו את ההערכה המתאימה לתוספת. גם על-ידי קביעת התאריך הזה אין אנחנו נמנעים מן הצורך בטמאות.

אני מסכים גם לתוספת שהציע היועץ המספטי, על מנת שיהיה ברור כי אין לקחת בחשבון הסכמות והטבות.

רל.

ועדת החוקה, חוק וסיפוי
18.2.53
חוק רכישת מקרקעין (אישור)
פעולות ופיצויים).

ב. אזניה:

אינני מקבל את העתק של חבר הכנסת חת, ולעומת זאת
אני מקבל את הצעתו של היועץ המשפטי. אינני מקבל
את הצעתו של חבר הכנסת חת, מפני שאינני רוצה להגדיל את אי-הבהירות שמוכה
יפעל המסמי בכואו לקבוע את ערך הנכס. אנחנו מקבלים על עצמנו את האחריות הזאת,
הבאת לביתנו בקביעת התאריך של ה-1.1.50. אנחנו אומרים כי עד תאריך זה היתה
עליה בטחיר הקרקע, אבל לידה בטחיר הכסף, וטני הדברים מכסים אחד את השני.
ברור שאין להביא בחשבון הטבות והטבות.

ג. הרדי:

אין חילוקי דעות בין חברי הוועדה על כך שאין להביא
בחיוב את ההטבות. זוהי דק שאלה של ניסוח. את הדבר
הזה מכונה על-ידי סעיף 12 לפקודת הקרקעות, אין צורך בתוספת של היועץ
המשפטי. אני מציע שהוועדה תאיר את בדיקת הדבר מבחינת הניסוח בידיו היועץ
המשפטי.

ד. כהן:

(קורא את סעיף 12 לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי
ציבור).

ה. בר-יהודה:

עד כמה שהניבות את נוסח הסעיף, עליית שווי הקרקע
במקרה שחלו בה סיבויים, היא דק. במקרה
שחלק מהקרקע שייך לאותו הבעל. כלומר, זה לא יכסה את 99% של המקרים הנדונים
בחוק זה. וגם אז, בית המשפט יכול
הזה אינו מתאים לגמרי למה שאנחנו רוצים.

ו. אלטמן:

האם יש הבדל גדול בין החוק המשפל בשאלה זו באנגליה
לבין חוק זה?

ז. כהן:

אינני יכול לענות על כך דברים מדויקים, מפני שזמן
רב לא בדקתי את החוק האנגלי. אבל חוק הזה בחקק
עוד בזמן האנגלים והועתק מן הדק האנגלי. אינני יודע אם בזמן האחרון חלו
שינויים בחוק הזה באנגליה.

ח. קליט:

בתצעת החוק על מלווה חובה שהמטלה הגישה, היא
הסתמם באותו סעיף שהצעת, בענין ההערכה. כשהמטלה
באה לקחת מלווה היא קובעת את המחיר על בסיס של מכירה מרצון.

בחוק היסודי מנוב כי הסמאות תיעשה לפי המועד הראשון
שבו הוקצתה האדמה לדברים אלה. באותו זמן היו שני גורמים שקנו קרקעות: הקק"ל
וחקלאים. הקק"ל היתה מסלמת בעד אדמה הררית 15 ל"י, ובעד אדמת מישור -
20-25 ל"י. החקלאים היו מסלמים בין 40-45 בעד אדמה הררית. גם היום
מסלמת הקק"ל בעד אותן אדמות בין 15-20 ל"י לדונם. יש הבדל בין 15 ל"י
ב-1948 לבין 15 ל"י ב-1950. כוח הקניה של הלידה היה הרבה יותר גדול.
אם אתם חוששים שיקחו בחשבון סיפורים שנעשו בקרקע, אפשר להוסיף פיסקה לפיה
יקחו בחשבון את מחיר האדמה המוכה, שלא נרכשה. אינני מבין מדוע בעל הקרקע
המוכה יהנה מן הזכויות שבבניית הסטח החמוד לו, ובעל הקרקע שנרכשה לא יהנה
מכך.

הוחלט: 1. לא לקבל את הצעת מ. קזיס האופרת: "בית המשפט

יעריך את הפיצויים במזומנים על יסוד המחיר שישלם
קונה מרצון למוכר מרצון ביום סתן המעודה הנזכרת
בסעיף 2 לחוק זה".
הסתייגות למ. קליט.

2. לא לקבל את הצעת חבר הכנסת חת, להעריך את הנכס ביום
תפיתו, ולהוסיף תוספת סתאית על הפיצוי.
הסתייגות לב. חת.

לקבל את הצעת ב. אזניה, עם התוספת שהציע היועץ המשפטי.
הסתייגות ל. בר-יהודה: לנוסח שהוצע על-ידי ועדת המסנה.

ר.ל.

עדת החוקה, חוק מס' 18.2.5
וק רכיסת לקרקעין (מיזור)
עולות ופיצויים).

ח.ת.: אני מציע להוסיף בסוף הצעת חבר הכנסת אזוביה:
עד יום התשלום או יום הפקדה על-ידי רשות הפיתוח.

כ.ה.ו.: אם אין אנחנו כותבי כלום, כפי שהציע חבר הכנסת
אזוביה, פירוטו שבית-המספט יחייב בתשלום ריבית עד
תשלום או ההפקדה בבית-המספט, וזה יהיה אולי הדבר הנכון ביותר.

ב.ד-יהודה: האם יש אצלנו ריבית חוקית, או ריבית מקובלת?

כ.ה.ו.: יש ריבית מקסימאלית, והיא בשיעור 9%.

עלי לשאול את חבר הכנסת ב.ד-יהודה לאיזו סמתי
גירמאות של נושא הנועדה הוא סמתי יג.

ב.ד-יהודה: לפי ההמבר של היועץ הפפטי, אני מקבל את הנוסח
בלי הסיפא.

ע"ף 6 (א).

יו"ר ט. מונא: חבר הכנסת קזיס מציע בפע"ף זה את הנוסח הבא:
"החלטת בית-המספט - ובמקרה של ערעור, חלטה בית-
מספט לערעורית, בדבר כל ענין מהעניינים הכלולים בתחום החוק הזה, תהיה
ופית היחס לכל הצדדים שאליהם נשלחה הודעה בכתב על בקשה שהוגשה לבית-המספט
פי חוק זה, או שהתליצבו בבית-המספט ותבעו פיצויים בעצם או על-ידי סיופה-כוח".

כ.ה.ו.: אני סוכן למחוק את הסלים "בדבר זכות הפיצויים
או שיעורם" שבהצעת ועדת המסנה.

ק.י.ח.: אני מקבל זאת.

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ הפפטי למחוק את הסלים "בדבר
זכות הפיצויים או שיעורם".

ע"ף 6 (ב).

הוחלט: לקבל את המעיף כפי שהוצע על-ידי ועדת המסנה ללא שינוי.

ע"ף 6 (ג).

ח.ת.: ההסלטה פוטר את רשות הפיתוח, אבל זה חוץ מאשר במקרים
שיש לאדו לאחר ההסלטה זכות לתבוע תביעה נוספת, נאמר,
מקרה שההסלטה לא היתה במקום מספיק.

כ.ה.ו.: ההסלטה צריכה להיות במקום שקבע בית-המספט. כדי להמיר
מפיקות אני סוכן להציע להוסיף בסוף מעיף-קפן (ג)
ת הסלים: "אלא אם בית-המספט יצווה אחרת". לכאורה, רשות הפיתוח צריכה להיות
טורה אם היא תסליט את הפיצויים שבית-המספט קבע, אין אם יש למיטהו זכות תביעה
ו לאו. אבל יכול להיות ערעור ובית-המספט יכול להחליט להוסיף על הפיצויים.
כן אפשר להוסיף כי במקרה כזה רשות הפיתוח לא תהיה פטורה.

רל.

ב. חת: אבל אז אין זה חופי, ותמיד אפשר לפתור את העניין כחדש: במקום שאפשרות זאת תחול רק על סקדקעין שבהם האיש לא היה בדיון, אמה צ. פותח בהצעתך את האפשרות הזאת לגבי כל הסקדקעין.

י. בר-יהודה: מדוע לא נכתוב בסעיף-קטן (ג): "והיא פוטרת את דעות הפיתוח מאחריות לכל תביעה ביחס לכל נכס פרט לאסור בסעיף 6 (א)". **ח. כהן:** זה לא כל סעיף-קטן (א). אם כן, אפשר לחלק את סעיף-קטן (א) לשני סעיפים.

מ. טנר: אני רוצה לבקש לא להסאיר את הדברים בלתי גמורים בסעיף זה. הכוונה הייתה לאפשר לכל אחד להגיד את התביעה תוך תקופת זמן מסויימת, המתקבלת על הדעת. כמובן רצו להבטיח כי אם לא הוגשה התביעה לפני הכללים שבקבעו בחוק, יוכל בית-המספט לפי הפרוצדורה שלו לקבוע את סחיר הנכס. דעות הפיתוח, אחרי שהיא פשליטה את סחיר הנכס בבית-המספט, יודעת כמה הנכס הזה עולה לה, ולפי זה היא יכולה לעשות עיסקה בנכס הזה. בזאת הענין גמור. לא יתכן להסאיר את האפשרות הזאת באופן תמיד, כי אז כל מי שלא הגיש תביעה יוכל לטוב ולהגיש תביעה כעבור עשר ועשרים שנה. אולי אפשר היה לפתור את הבעיה על-ידי צירוף סעיף-קטן (א) ו-(ב). כי אז ברור שהמדובר רק בפיצויים שבית המספט קבע אותם.

ב. חת: אני מציע כי סעיף-קטן (א) ייגמר לפני המלה "אולם", ולאחריה יהיה סעיף-קטן (ב).

ח. כהן: בעקבות הצעת חבר הכנסת י. בר-יהודה אני מציע כי סעיף-קטן (א) יהיה רק עד המלים "מיופה כוח", וסעיף קטן (ב) יתחיל במלים "מי שלא בשלחה אליו הודעה באסור". לפי זה סעיף-קטן (ב) יהיה עכשיו סעיף-קטן (ג), וסעיף קטן (ג) - יהיה סעיף-קטן (ד) וכו'. בסוף סעיף-קטן (ג), שיהיה עכשיו סעיף-קטן (ד) יבואו המלים: "אלא אם בית-המספט, לפי תביעה לפני סעיף-קטן (ב), יצווה אחרת".

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ המשפטי, ביחס לחלוקת סעיף-קטן (א) וביחס לתוספת בסעיף-קטן (ג).

סעיף 6 (ב).

ס. סמיס: אני מציע לנסח את החיפא על הסעיף כך: "כן רטאי כל אדם הטוען שיש לו זכות על חלק מהפיצויים להגיש תביעה נגד האדם שהפיצויים טולמו לו".

ח. כהן: אני מסכים להוסיף אחרי המלים "לקבלת פיצויים את המלים "כולם או מקצתם".

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ המשפטי.

סעיף 7.

ב. חת: האם אין כאן חזרה על מה שבאמר בסעיף הקודם?

ח. כהן: בסעיף הקודם יש פטור מהתובע הכללי אם השות הפיתוח השליטה את הפיצויים. פה יש פטור לרשות הפיתוח מכל מה שעושה בפיצויים מי שמקבל אותם. כלומר, היא אינה חייבת באחריות על רשלנות או טעות, אם שילמה את הפיצויים, למשל, למי שאין הפיצויים מביעים לו. לדוגמא: אם הפיצויים הוטלמו לא בקופת בית-המספט אלא, לפי החלטת בית-המספט, בידי באמן,

יק רכיסת סקרעין (אישור
נולות ופיצויים).

יו"ר מ. אונא:

הצעת חבר הכנסת קריס במעייף זה היא כזאת: "מתן
תמורת הנכס הנרכש או תשלום פיצויים במזומני לפי
זכתי בין דעות הפיתוח ובין בעל-הנכס או השלמתם של הפיצויים שנקבעו על-ידי
מ-המספס, פוטרים את דעות הפיתוח מכל אחריות על אופן השלמות באותה תמורה
ו באותם פיצויים או על הזימוש בהם לרעה".

אזניה:

אפשר לכתוב: "מתן פיצויים לפי ההסכם, או מתן או
תשלום פיצויים--" וכו'.

כהן:

הייתי מציע לכתוב זאת במפורט: "מתן פיצויים לפי
הסכם, או מתן פיצויים או השלמתם לפי החלטת בית-המספס,
ין בכסף בין בטקרקעין, פוטרים את דעות פיתוח מכל אחריות ---" וכו'.

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ המספטי.

זיף 8.

סטנר:

ישנו מעייף הקובע במפורט כי פרט לאדמות עירוניות
אסור למכור אדמות אלא לקק"ל. פה מדובר על העברת
נלות על קרקע לאנטיים, מחוץ לקק"ל.

יו"ר מ. אונא:

יש תוצפת של חבר הכנסת קריס: "הוראות חוק זה לא תחולנה
על כל האדמות והנכסים מאיזה סוג שהוא השייכים להקדש
יוקף) דתי, או להקדש לענייני-צדקה ותרבות, או שההכנסות מהם שייכות למוסדות דת,
יקה או תרבות".

קריס:

במקרה שאדמות ווקף יהיו בסביבה שאין בה יטובים וטי
הכרח להפקיען, אסכים כי תמורת ההפקעה תינתן אדמה

זלימות.

כהן:

נביח שנחפשו כבר אדמות ווקף בשנת 1948, ונבנו עליהם
יטובים. האם רוצה חבר הכנסת קריס שהחוק הזה לא יחול

זיחה?

קריס:

בסקרה כזה אינני מתנגד שיתנו תמורת האדמות האלה -
אדמות. אני מוכן - לשנות את הצעתי בכיוון זה.

הוחלט: לא לקבל את הצעת מ. קריס.

החתימות למ. קריס. (החתימות תוכנס במעייף 8).

זיף 9.

אזניה:

אני מציע להוסיף בתחילת המעייף את המלים: "אישור הסר
בחימת ידו".

יו"ר מ. אונא:

חבר הכנסת קריס מציע לבטל את מעייף 9.

קריס:

יכול לקרות שהסר יתן תעודה האומרת כי האדמה היתה מסומסת
לצרכי דעות הפיתוח, ובעל האדמה יוכל להוכיח כי האדמה
יתה ברמתו וכי הוא השתמש בה. יתכן שהסר יחתום על תעודה אשר בטעות יסודה. מדוע
לול את זכותו של בעל הקרקע לבוא ולהוכיח כי הקרקע היתה בטימוטו?

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
18.2.53
חוק רכיסת מקרקעין (אישור)
פעולות ופיצויים.

ב. חת: אין הניסוח המוצע שולל את האפשרות לפנות לבית-
הדין הגבוה לצדק במקרה כזה. כוונת הסעיף היא שאי-אפשר
יהיה להתוכח על עצם העניין.

הוחלט: 1. לקבל את הצעת ב. אזניה.
2. לא לקבל את הצעת ס. קסיס.
הרתיגות לט. קסיס.

סעיף 10.

ה. כהן: אני מציע במקום "המטלה רשאית להתקין תקנות" - "הסר
רשאי להתקין תקנות".

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ המשפטי.

היו"ר ס. אונא: טוב רוצה להביא לידיעת הוועדה את הצעותיו של חבר
הכנסת תופיק טוב לסעיפי החוק שעברנו עליהם.

לסעיף 4: למחוק ובמקומו לכתוב: "אם בעל הנכס מחליט
למכור את נכסו לרשות הפיתוח, לא יבוטלו הארזים מן הקרקע וכל זכויותיהם
תשמרנה".

לסעיף 5: למחוק את סעיפי סגה (2), (3), (4).

לסעיף 6: למחך כך: "בקביעת סעוד הפיצויים ישמש כבסיס
מחיר הקרקע בזמן כריתת ההסכם".

לסעיף 7(ב): למחוק ובמקומו לכתוב: "פסק בית המשפט
לערעורים על סעוד הפיצויים, יש לשלם את הפיצויים תוך שבוע ימים לבעל הנכס
או לבא-כוחו". למחוק את סעיפים קטנים (ג) ו-(ד).

לסעיף 8: למחוק את הסעיף.

לסעיף 10: למחוק את הסעיף ולכתוב במקומו: "כל נזק
שנגרם לנכס בזמן השימוש בו ישמש יסוד לתביעה משפטית מטעם בעל הנכס".

מאחר שאין חסימה להצעות אלו, נרשום הסתייגויות
לחבר הכנסת טובי להצעותיו.

הוחלט: לרשום לחבר הכנסת ת. טובי הסתייגויות
להצעותיו.

היו"ר ס. אונא: עלינו לחזור לסעיף הפירושים.

י. בר-יהודה: אני מציע במקום סכתוב "בעל", להשתמש בטרמין שהשתמשו
בכל החוק: "בעלים".

במקום סכתוב "או בעל זכות או טובת הנאה בו" אני מציע
להוסיף במפורש "לרבות ארזים".

ה. כהן: אני חושש שאם נכתוב פה "ארזים", אפשר יהיה לטעון כי
מאחר שלא נכתב גם "לרבות סוכר או חוכר", סימן שלא
התכוונו לכלול את אלה.

י. בר-יהודה: אני סוכן להציע נוסח זה: "בעל הנכס או ארזים או בעל
זכות או טובת הנאה אחרת בו".

דל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.2.53
חוק רכיסת מקרקעין (אישור
פעולות ופיצויים).

ח. כהן: אולי תסכים לכוונח זה: "בעלי הנכח או בעלי זכות אריסות או זכות או טובת הנאה אחרת".

י. בר-יהודה: סכלים.

נ. חת: האם ברור שהי "זכות אריסות"?

ע. אסף: אם אופרים "בעל זכות או טובת הנאה", האין זה כולל אריס?

י. בר-יהודה: הדבר דרוש לי בעיקר בקשר עם הזכות לתבוע קרקע לפי חעיף 3(ב) לחקלאי חעיף פרובחמו מהנכח. אני רוצה שתהיה ברורה עמדתי לעיקרו של החוק: אני חושב כי צריך לשמור שמירה מעולה על כך שבן-אדם אשר כל קיומו מעיבוד האדמה, יוכל להמשיך להתקיים מעיבוד האדמה. לעומת זאת, מי שהוא רק הבעלים של הקרקע, כלומר, שבבצלו זה ענין של הכנסה, יכול לקבל פיצויים, כיון שגם קודם לכן היתה האדמה בטבילי מקור של מסף ולא מקור טחיה.

ס. שטר: אני מחייב את עצם הדבר, אבל אני חושש שההדגשה המיוחדת על ענין האריסות עלולה להכניס אותנו לפרשה של תביעות אריסות שהיינו עדין לה בזמן הפנדט. (י. בר-יהודה: התביעות לא יהיו מופפות אל רשות הפיתוח אלא אל בעל-הקרקע הוא יצטרך לקבל פחות פיצויים במקרה שיש לו אריס). ברור שהאריסים זכאים לפיצוי. אבל ההדגשה על כך עלולה להצמיח תביעות חדשות על אריסות, גם ללא כל הצדקה. לי נראה כי בניסוח הנוכחי, זכותו של האריס מובטחת.

ע. אסף: גם אני חושב שזה מיותר, מפני שזה כלול בהגדרה.

1. הוחלט: לקבל את הצעת י. בר-יהודה לכתוב במקום "בעל" - "בעלים".
2. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה ביחס לתיקון הגדרת הבעלים. הסתייגות לי. בר-יהודה בחעיף 1(א) להצעתו, והסתייגות אלטרנטיבית בחעיף 3(ב), אם לא תתקבל הצעתו בחעיף 1(א).

י. בר-יהודה: אני מציע בהגדרת "סד" לכתוב "סד החקלאות". (לא הייתי מתנגד גם להצעה שיהיה זה סד הפיתוח).

הוחלט: לא לקבל את הצעתו של י. בר-יהודה לכתוב כי הסד פירושו סד החקלאות. הסתייגות לי. בר-יהודה.

היו"ר ס. אונג: נעבור להצבעות בחעיף 2.

חעיף 2.

ב. אזולאי: הצעתי היתה: "ביום 1 באפריל 1952/היה בחוק בעליו".

ס. קליט: יתכן והאדמה היתה בחזקתו של מישהו, ובכל זאת, בהתאם לפסק-הדין, הוקצתה למישהו אחר. אני מתנגד לסלים "הוקצה" או "הוקדט". יתכן שבפועל האדמה היתה בחזקתו של מישהו. (י. בר-יהודה: זה מספיק. אז כבר החוק אינו חל עליו). אני מציע במקום "הוקצתה" - "צועדה לסיפוס".

ד.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
10.2.53
חוק רכיסת מקרקעין (מיסור)
פעולות ופיצויים).

ח. כהן: אולי תחכים לנזחח זה: "בעלי הנכס או בעלי זכות אריסות או זכות או טובת הנאה אחרת".

י. בר-יהודה: מחכים.

ב. חת: האם ברור שהי "זכות אריסות"?

ע. אסף: או אופרים "בעל זכות או טובת הנאה", האין זה כולל אריס?

י. בר-יהודה: הדבר דרוש לי בעיקר בקשר עם הזכות לתבוע קרקע לפי חעיף 3(ב) לחקלאי חעיף פרובחמו מהנכס. אני רוצה שתהיה ברורה עמדתי לעיקרו של החוק: אני חושב כי צדיך לטטור סמירה מעולה על כך שבן-אדם אשר כל קיומו מעיבוד האדמה, יוכל להמטיך להתקיים מעיבוד האדמה. לעומת זאת, מי שהוא רק הבעלים של הקרקע, כלומר, שבטבצלו זה ענין של הכנסה, יכול לקבל פיצויים, כיון שגם קודם לכן היתה האדמה בטבילי מקור של מסך ולא מקור מחיה.

ס. סטנר: אני מחייב את עצם הדבר, אבל אני חושב שההדגשה הסיוחדת על ענין האריסות עלולה להכביד אותנו לפרטה של תביעות אריסות שהיינו עדין לה בזמן הסנדס. (י. בר-יהודה: התביעות לא יהיו מופפות אל רשות הפיתוח אלא אל בעל-הקרקע הוא יצטרך לקבל פחות פיצויים במקרה שיש לו אריס). ברור שהאריסים זכאים לפיצוי. אבל ההדגשה על כך עלולה להצמיח תביעות חדשות על אריסות, גם ללא כל הצדקה. לי נראה כי בניסוח הנוכחי, זכותו של האריס טובטחת.

ע. אסף: גם אני חושב שזה סיוטר, מפני שזה כלול בהגדרה.

- 1. הוחלט: לקבל את הצעת י. בר-יהודה לכתוב במקום "בעל" - "בעלים".
  - 2. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה ביחס לתיקון הגדרת הבעלים.
- הסתייגות לי. בר-יהודה במעיף 1(א) להצעתו, והסתייגות אלטרנטיבית במעיף 3(ב), אם לא תתקבל הצעתו במעיף 1(א).

י. בר-יהודה: אני מציע בהגדרת "טר" לכתוב "טר החקלאות", (לא הייתי מתנגד גם להצעה שיהיה זה טר הפיתוח).

הוחלט: לא לקבל את הצעתו של י. בר-יהודה לכתוב כי הטר פירוטו טר החקלאות. הסתייגות לי. בר-יהודה.

היו"ר ס. אונג: נעבור להצבעות במעיף 2.

מעיף 2.

ב. אונגיה: הצעתי היתה: "ביום 1 באפריל 1952/היה בחוק בעליו".

ס. סליס: יתכן שהאדמה היתה בחזקתו של מישהו, ובכל זאת, בהתאם לפסק-הדין, הוקצתה למישהו אחר. אני מתנגד למלים "הוקצה" או "הוקדס". יתכן שבפועל האדמה היתה בחזקתו של מישהו. (י. בר-יהודה: זה מפיק. אז כבר החוק אינו חל עליו). אני מציע במקום "הוקצתה" - "צועדה לסיפוס"

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק וסטטוט
1812.53
חוק רכיסת סקרקעין (אישור)
פעולות ופיצויים)

מ. ק"ס:

אם זה כך, מדוע ההתנגדות להצעת? אני מציע גם לכתוב: "סטטה בתוך תקופה
שבין 14.5.48 ו-1.1.52 לצרכי בנין ופיתוח חינוכיים" (י. בר-יהודה: זה לרעת
הענין. זה כולל יותר.

- הוחלט:
1. לא לקבל את הצעת מ. ק"ס למחוק את הטלה "הוקצה".
הסתייגות למ. ק"ס.
  2. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה (כפי שניסח אותה
בישיבה הקודמת) האוסרת כי שר הבטחון יחתום על התעודות
הנוגעות לענייני בטחון; שר החקלאות - על ענייני המיטבות
ושר האוצר - על ענייני פיתוח.
הסתייגות לי. בר-יהודה
  3. לקבל את הצעת ב. אזניה לכתוב בסעיף 2(א)(1) את התאריך
1.4.52.
  4. לא לקבל את הצעת י. בר-יהודה לכתוב בסעיף 2(א)(1)
את התאריך 1.1.52.
הסתייגות לי. בר-יהודה.

ח. כהן:
בפעם הקודמת החלט לנחם סעיף-קטן חדש בנוגע
לרישום בספרי האחוזה. כמו כן החלט למחוק את המלים
"מבלי לפגוע בזכותו של בעל המסכנתא לפיה הרישום כחוק בספרי האחוזה", בסעיף
סעיף-קטן (א)(3). החלטנו גם כי התעודה תפורסם ברשומות.

י. בר-יהודה: הוסכם בינינו על תקופה של שנה.

מ. ק"ס: אני מציע לנסח את סעיף קטן 2(א)(2) כך: "היא עורכת
דרושה לצרכים אלה, תקום לקנין רשות הפיתוח מיום
תשלום הפיצוי או סגירת התמורה, בהתאם לסעיף 4 לחוק זה".

הוחלט: לא לקבל את הצעת מ. ק"ס לסעיף 2(א)(2).
הסתייגות למ. ק"ס.

היו"ר מ. אונא: הצעתו של: חבר הכנסת ק"ס לניסוח סעיפים קטנים (ב),
(ג), (ד) היא כזאת:

(ב) כל תעודה שתיתן על-ידי השר בהתאם לסעיף זה לא
תיחשב חופית ומחייבת וכן לא תיחשב כמסיים להעברת בעלות הבעלים לרשות הפיתוח אלא
אם כן ייטחור לבעלים העתק מהתעודה וכן תיתן לו ארכה של שלושים יום מיום סגירת
לו העתק מהתעודה כדי לערער. עליה בפני בית-המספט.
(ג) ערער הבעלים על התעודה, יופסק תוקפה עד סיפסוק בית-
המפט חופית בערעור. אולם אם נחתיים מועד הארכה והבעלים לא הגיש ערעור, תיחשב
התעודה כחופית.

(ד) פסק בית-המפט לבטל את התעודה מאיזו סיבה שהיא שאינה
פורמאלית, אין להוציא תעודה אחרת בענין האדמה הנ"ל ויש למסור את האדמה לבעליה".

אני מבין שהצעתו בסעיף (ב) נופלת מאחר שהחלטנו על פירסום
התעודה.

מ. ק"ס: אני רוצה ארכה. אדם יכול לעיין ברשומות לאחר כמה זמן.

הוחלט: לא לקבל את הצעות מ. ק"ס.
הסתייגות למ. ק"ס להצעותיו.

מ. סטנר: הועדה עבדה הרבה על עיבוד החוק, ויש חסיבות שהוא יתקבל
לפני פגרת הכנסת.

אדאג לכך שהחוק יוכנס לסדר היום של הכנסת. היו"ר מ. אונא: